

LIDIJA DIMKOVSKA

Lidija Dimkowska se je rodila 11. avgusta 1971 v Skopju. Končala je študij primerjalne književnosti na Univerzi Sv. Cirila in Metoda v Skopju in doktorirala iz romunske književnosti na Univerzi v Bukarešti, kjer je delala kot lektorica za makedonski jezik. Zdaj živi v Sloveniji. Je urednica za poezijo pri dvojezični elektronski reviji Blesok (www.blesok.com) – Shine. Njene pesmi so prevedene v angleški, romunski, slovaški, slovenski, španski, poljski, srbski, hrvaški, albanski, korejski in ruski jezik. Je članica makedonskega P.E.N-a in društva pisateljev. Do sedaj je objavila naslednje pesniške zbirke: *Rožbi od istok (Otroci z vzhoda)* skupaj z Borisom Čavkovskim, Skopje, 1992 (zanjo je prejela nagrado za pesniški prvenec), *Ognot na bukvite (Ogenj črk)*, Skopje, 1994, *Izgrizani nokti (Zgrizeni nohti)*, Skopje, 1998, *Nobel protiv Nobel (Nobel proti Nobelu)*, 2001 (tudi elektronska izdaja), *Meta-spanzurare de meta-tei (Meta-obešenje na meta-lipo)*, prevod v romunski jezik, Bukarešta, 2001, in antologijo mlade makedonske poezije 20.mladi.m@k.poeti.00, Skopje, 2000. Njene pesmi so objavljene v antologijah sodobne makedonske poezije v Makedoniji in po svetu. Na festivalu poezije v Strugi (Struški večeri 1998) je prejela nagrado Struška lira.

Jušna kocka

Samota je jušna kocka za en krožnik juhe.
Zlahka se topi, toda ne izgine.
Plava po žlici kot razredčena kislina
skozi tvojo dušo in pobira ostanke
t. i. večerje v dvoje,
in skozi luknje dodobra oglodanega sna
spusti vse, kar je tvojega,
samo tebe, tebe ne spusti!
Zdaj sta sama. Ti – samo človek, živa beda.
Ona – razkošno izobilje z naslednjimi lastnostmi:
fizičnimi: 4 % mesnega koncentrata, 27 % maščob,
12 % Na-glutaminata, 45 % kuhinjske soli,
ribonukleotidi, dišave in začimbe,
in z meta-fizičnimi, t. i. duhovnimi
povezavami s tvojim egom,
v mejnih situacijah obstoja
pa je tvoj alter ego.
Človek, človek, za kosilo te bo posesala,
ko boš mislil, da ti njo srebaš,
prav z ribonukleotidi te bo privezala nase
in počakala, da v tebi vzbrsti smrt. —
Želodčne bolezni niso znak
ne za udarjanje v sencih
in ne za srbečico.
Apetit, norost na malo jušno kocko,
tudi ko nisi lačen,
histerično odvijanje
in metanje v vrelo vodo,
5 min. kuhanja – in potem je tvoja, samo tvoja.
Tu se ustavi! Ne srkaj je, ne pij je, vrzi jo stran,
zbeži stran, ne hodi v prodajalne
in ne glej ekonomsko-propagandnih sporočil,
naredi križ čez to prekleto
majhno kocko za en krožnik juhe.
Čas je, da prideš k meni na kosilo,
v nedeljo, ko v moji hiši diši po
pravkar pečeni kokoši,
juha je naravna, malo rezancev,
korenje, zelena, peteršilj,
veliko vitaminov.

Naj najino srečanje prinese zdravja,
naj traja večno,
človek moj, človek moj,
si me končno spoznal?

Aloe vera

Mrliču smo lica namazali
s hidratantno masko za suho kožo,
bratova hči pa je pokleknila pred krsto
in takole molila: Daj, Aloe Vera,
pordeči stričeva lica, mandljevo olje, ti
pa ga požgečkaj okrog ustnic,
vem, da ga bo to prebudilo iz še tako trdnega spanca,
neka soseda omeni, da Aloe Vera dela čudeže,
češ ali se to ne vidi na njeni koži, ki je kot pri dojenčku,
čeprav je vstopila že v peto desetletje.
Vsi smo se obrnili k njej in pozabili,
da je treba masko pri živem človeku
puščati delovati sedem minut,
pri mrliču pa tri, nečakinja je odmolila,
maska se je razbila, taksista smo zakopali,
brez obraza, a od znotraj osveženega. Ob vrnitvi
nam je pot prekrizala ženska v pelerini
s pladnjem, polnim rdečih jabolk.
Kolikor jabolk – toliko resnic, reče,
vzemite, postrezite si,
ali ni tako, mladoporočenci, da je obstoj sveta
v celoti odvisen od obale, polne nerekilirane romantike?
Zagotovo je nora, je pomislil, njegova nevesta
pa je na ves glas zakričala: "Vidiš! Ti pa si stokrat
spustil mojo roko!" in se razvezala od svoje pričeske, zaradi
katere je celo življenje preživela pod havbo
in ji je zato pogreb zaudarjal
po ozonski luknji. Mrlič vtakne roko v žep
in je nikoli več ne izvleče v Einsteinov svet.
Ali je bil to pogreb ali poroka, Aloe Vera?
Kdo koga poroča? Kdo koga pokopava?

Tok zavesti

Žerjavica, metla, krušne drobtine,
ki jih vrabci ignorirajo
– so tok zavesti v tej sobi, v kateri
mečkam življenje kot robec za solze.
Smrklje sem tako ali tako vedno
lepila na notranjo stran mize, postelje, ljubezni.
Ko se bodo posušili telesni izločki, te bom spustila na zemljo,
moj zarjaveli žerjav, glasnik absolutne resnice:
da je bog poliglot. Bog grize samega sebe in tako
prodre do besede Bog. Na toplotnem udaru žerjavice,
na krvnem pritisku metle, na kruhu prisegam:
zlahka poljubljam znance. Skoraj
se raznežim, ko me kakšna ženska v cerkvi
v zanosu poljubi: "Tetina ljubica, tetina ljubica!"
jaz pa je še nikoli nisem videla.
Toda kako naj poljubim očeta?
Kako naj poljubim deblo slive,
ki so jo posušili moji bližnji, kdo drug?
Kako naj poljubim tiste, ki sem jih ljubila,
ko sem bila še netopir?
Ko sem letala nad človeštvom in ga polivala s kisom
– edini način, da se osvobodiš slepila.
Žerjavi pa so lizali moje gležnje, masirali moja stopala
in me mesili kot testo za božično pogačo.*
Ko so me dali v prodajo, sem opazila,
da je na etiketi napisano: pogača, ki bo rešila svet.
Pomembno je, da Bog dobi kos s kovancem!
Toda kako? Kako, A.?
Če bi lahko tvoje srce napolnila s čokoladnim nadevom
in breskovim sokom kot polnjena srca,
zaradi katerih bijejo moji zobje kot nad-srca,
če bi lahko preživela električni šok na tem trinožnem stolu
v sobi s prisluškovalnimi napravami, bi bila presrečna, A.
Kako bi bila nepravična, če bi te prepričala,
da je sladko sladko, grenko pa – nemogoče,
v tako kratkem življenju s tremi možnimi konci:
žerjavico, metlo in kruhom.

* Makedonski običaj, da se za božič v pogačo zamesi kovanec. Ko je pogača pečena, se razlomi na kose; tistega, ki dobi kovanec, naj bi po ljudskem verovanju celo leto spremljala sreča.

Naj teče zavest, naj se moj um izlije
v poročni menu: "ocvrti možgani na tradicionalen način".
Tradicija je tok nezavesti: zato bom, če bom umrla, umrla od
smeha.

V tej sobi? V kateri drugi? V sobi z davčno številko?
Žerjav moj, ali naj te spustim na zemljo
ali naj te pustim v nebesih?

Priznanje 9

Ti imaš orientacijo tudi v svetovih,
v katerih nisi bil, A.

Veš, katera osebna pregrada bo rodila umetniško delo,
ki bo obkolilo svet, kot razum idiota.

In kateri idiot se bo vrnil iz nikogaršnje zemlje in kateri ne.
Zato se ustaviš v trgovini s cerkvenimi predmeti in knjigami
z odprto Biblijo v rokah, da bi slišal,
kako na radiu neka pevka hlina orgazem.

Izmenjava idej, kajne? Še preden ji je prišlo,
je menihu uspelo zamenjati kaseto s petjem menihov z Atosa,
kupci pa so že bili pri izhodu. Encore un fois.

Moram ti povedati, da so v vzhodnoevropskih državah
najlepši moški mormoni: prečka na strani
jim žari od prve ljubezni, nekaj v njihovi hoji spominja
na glamurozne modne revije.

Ti si mi povedal ta vic:

"Veš, pri kom se zdaj oblači Lady Di?

Ne vem. Pri Versaceju."

Mormoni imajo mišice iz morske pene.

Lebdijo nad mračnjaštvom v valovih kot pravi balkanofili.

In edini. Skušam ti povedati, da so upokojeno učiteljico prijeli,
ko je razprodajala drogo v predmestju, čez noč pa je makadam
zdrknil v reko skupaj z vsemi njenimi bivšimi učenci,
toda ti mene ne poslušaj. Zakaj ponoči v snu ves čas ponavljaš
"Flambé ... flambé ... flambé ..."?

Bi rad, da greva na flambé?

Otrok. Otrok iz hiše, ki se je vnela, mi je zgorel na rokah,
čprav sem tekkel v bolnišnico, toda ko sem prišel,
je bilo že prepozno.

Zdravnik reče: Uf, postal je flambé. Zdaj vem, kako dobiš
bulimijo. In samo iz strahu, da ne razbijem kozarcev,

ki si mi jih podaril za rojstni dan,
sem si strup nalila v plastični lonček
(v prav takšnem je moj dedek hranil britev in čopič),
toda zasmrdelo je po razkrojeni bradi
in sem ga zato vrgla v morje.
Mukoma se bo razkrajal več tisoč let,
jaz pa bom zaman bruhala dojenčke,
zavite v okolju prijazen papir.
Ne umaži ga s črkami, A. Črke so iz mode.
Raje ga spremeni v nudistično plažo.
Sociolingvistiko norcev, zavezanih k molku.

Evangelij po sebi

Bog je kot majhen otrok – za vsako malenkost se kuja,
preobčutljiv otrok, edinec,
sin premožnih staršev brez izobrazbe,
niso ga vpisali na tečaj karateja ali na ure kitare,
zvečer mu niso brali Grimmovih pravljic,
sosedje so jim svetovali, naj ga pošljejo
k verouku, ker je zdaj v modi, da si vernik.
To bi ga lahko malo pomirilo.
Vsako popoldne obiskuje samostanske učilnice,
tam samo sestre vedo, kakšno materino znamenje
nosi od rojstva, pod verižico s križcem:
auro, dovzetno za metafizične vragolije,
četrto dimenzijo, ki ji svečenik pravi “vrtinec težav”.
Ves čas vstaja, bolijo ga kolena
od molitve Zdrava Marija,
zapijmo kaj bolj veselega,
“Hey, teacher, leave the kids alone”, npr.,
otroci ga zbadajo s svinčniki,
sestre se razžalostijo, spominja jih na njihove nečake,
na stanovanje s spalnico,
otroško in dnevno sobo, na dišečo kopalnico,
kjer življenje teče po televizijskih kabljih,
računalnikih, hi-fi komponentah, videorekorderjih,
ob katerih otroci rastejo, hkrati pa raste tudi želja,
da bi zamenjali Boga
in moža, če je le mogoče, z nekom, ki ima mehkejšo kožo.
Sestre pospremijo domov še zadnjega,

obsujejo ga z vprašanji, kot so:
"Kaj boš, ko boš velik, in zakaj?",
on pa, nebodigatreba, si vedno izmislil nekaj novega:
"Vem, kaj bom," jim enkrat odgovori.
"Bog! Da vas bom imel vse!" Potem pride svečenik
in zakriči na sestre: "Kaj ste tako zardele!
Sram vas bodi! Ostanite budne celo noč in molite Zdravo Marijo!"
Ko bo odrasel, se bo najprej iskal
v sektah, ki jih plačujejo zahodnoevropske države,
bral bo Ciorana, pil kefir z indijskimi zelišči,
učitelje bo zamenjal z domorodnimi guruji,
ki jih bo našel na spletnih straneh za duhovno kulturo,
dokler ne bo nekega dne, po dolgih potovanjih od sebe
do večnosti in nazaj,
prišel na Fakulteto za bogoslovje in rekel:
Dolgo sem taval, zdaj sem tu,
profesor za liturgijo, avantgardno čudo vzhodnjaške
mistike, mu izreče dobrodošlico –
Doma.
Toda samo na kratko.
Potem se bo spečal z duhovnikovo hčerko,
igralko v amaterski skupini "Lilit",
padel bo v trans med *Evangelijem po Judi*,
ki je najbolj "in" v svetovni literaturi,
in ne bo našel miru, dokler ne bo
napisal *Evangelija po sebi*,
interteksta, napravo za mletje vseh oblik
Jaza,
skušnjava in rešitev, Le Géode v maternici iz plasti krvi,
plasti datoteke, plasti mesa, plasti družbene sredine,
štiridimenzionalno musako,
v kateri bodo čiri počili z wagnerjansko močjo.
Nikakršnih vez nima v založniških hišah in gledališčih:
nihče ne bo bral *Evangelija po sebi*,
nihče ne bo rešil genija pred tem, kar sledi:
igla in ropanje samostanov in cerkva (v njih se je dobro
znašel že od otroštva)
in zdaj v veroučni učilnici:
sestre so tako stare in grde, da bi jih vse
vbrizgal v organ za pozabo
(še Bog ne mara ostarelih devic),
gre mu na jok, zakričal bi od besa in nemoči,
ker življenje ni pesem Pink Floydov, mu pride na misel,

da bi jim recital *Evangelij po sebi*, vtira jim ga v gube,
v poškrbljene bele ovratnike, vbrizgava jim ga
kot silikon v povešene dojke in razširjene žile,
one se počasi sproščajo; z vsako besedo se osvobajajo
preteklosti, ki ni bila njihova,
nameščajo si prsi in oblizujejo ustnice,
odpirajo oči, pomlajujejo se, polepšujejo,
žarijo, ko jih otrok gleda z odprtimi usti,
draži, žgečka pod pazduho, boža po kolenih
in se reži: Bog, hočem biti Bog,
da vas bom imel vse.

Pesnitev začetka

Brodski se je ustrašil, da ga bo zadela bomba,
lubenica ali uročljivo oko dekleta iz Struge,
takrat še nismo imeli elektronske pošte,
da bi me že v Zadevi vprašal:
ali je v Makedoniji vojna?
in ni prišel.
Pravijo, da so tiste štiri dni belili
Univerzo v Michiganu,
doma pa je čistilka, Bosanka Sevda,
polila varikino v dnevni sobi in jo zasmradila.
Brodski je odprl okna in odšel v noč,
a ni imel kam iti,
dokler se stanovanje ni prezračilo,
dokler mu niso pobelili kabineta.
Štiri dni je Brodski taval po Michiganu,
hodil od cerkve do cerkve
(pravijo, da je v trenutkih žalosti vstopal samo v pravoslavne)
in tako je naletel na makedonsko cerkvicco,
ki jo je dal postaviti stari Ilija v spomin na svojo mater
Petkano iz Struge,
ravno takrat je bila večerna maša
in dva pevca sta pela v makedonščini:
Zdrava Marija, milosti polna.
Brodski je poslušal,
dlani ob hlačnicah so se mu potile,
ob vsakem pokrižanju se je začel daviti,
kot da bi plaval v vodah Knjige o stvarjenju,

Mati Božja je videla, kako je zajokal ovratnik
njegove srajce, potem se mu je približala starka
s kuhano pšenico in mu rekla:
Vzemi, sinko, za dušo moje rajne tašče
Petkane iz Struge,
Gospod, daj ji večni mir in pokoj,
moje otroke je spravila h kruhu.
Brodski je začel brskati po žepu na zadnjici in
izvlekel pismo
o Zlatem vencu poezije '91. Starka pa mu je
še naprej ponujala: Jej, sinko, jej pšenico,
bled si, pazi, da ne boš zbolel
– Bog ne daj, premlad si še za vence!
Najprej smo na vrsti mi, starci!
Ubogi Brodski je jedel, jokal, srebal in se davil,
ko so v ponedeljek na Univerzi odprli vrata študentom
književnosti, jim je za pisanje eseja dodelil naslednji naslov:
*Koliko odstotkov živi človek, ko živi,
in koliko odstotkov umre, ko umre?*
In celi dve uri je bral in prebiral
Pesnitev konca Marine Cvetajeve.

Prevedel Aleš Mustar

da bi jim recital *Evangelij po sebi*, vtira jim ga v gube,
v poškrbljene bele ovratnike, vbrizgava jim ga
kot silikon v povešene dojke in razširjene žile,
one se počasi sproščajo, z vsako besedo se osvobajajo
preteklosti, ki ni bila njihova,
nameščajo si prsi in oblizujejo ustnice,
odpirajo oči, pomlajujejo se, polepšujejo,
žarijo, ko jih otrok gleda z odprtimi usti,
draži, žgečka pod pazduho, boža po kolenih
in se reži: Bog, hočem biti Bog,
da vas bom imel vse.

Pesnitev začetka

Brodski se je ustrašil, da ga bo zadela bomba,
lubenica ali uročljivo oko dekleta iz Struge,
takrat še nismo imeli elektronske pošte,
da bi me že v Zadevi vprašal:
ali je v Makedoniji vojna?
in ni prišel.
Pravijo, da so tiste štiri dni belili
Univerzo v Michiganu,
doma pa je čistilka, Bosanka Sevda,
polila varikino v dnevni sobi in jo zasmradila.
Brodski je odprl okna in odšel v noč,
a ni imel kam iti,
dokler se stanovanje ni prezračilo,
dokler mu niso pobelili kabineta.
Štiri dni je Brodski taval po Michiganu,
hodil od cerkve do cerkve
(pravijo, da je v trenutkih žalosti vstopal samo v pravoslavne)
in tako je naletel na makedonsko cerkvico,
ki jo je dal postaviti stari Ilija v spomin na svojo mater
Petkano iz Struge,
ravno takrat je bila večerna maša
in dva pevca sta pela v makedonščini:
Zdrava Marija, milosti polna.
Brodski je poslušal,
dlani ob hlačnicah so se mu potile,
ob vsakem pokrižanju se je začel daviti,
kot da bi plaval v vodah Knjige o stvarjenju,

Mati Božja je videla, kako je zajokal ovratnik
njegove srajce, potem se mu je približala starka
s kuhano pšenico in mu rekla:
Vzemi, sinko, za dušo moje rajne tašče
Petkane iz Struge,
Gospod, daj ji večni mir in pokoj,
moje otroke je spravila h kruhu.
Brodski je začel brskati po žepu na zadnjici in
izvlekel pismo
o Zlatem vencu poezije '91. Starka pa mu je
še naprej ponujala: Jej, sinko, jej pšenico,
bled si, pazi, da ne boš zbolel
– Bog ne daj, premlad si še za vence!
Najprej smo na vrsti mi, starci!
Ubogí Brodski je jedel, jokal, srebal in se davil,
ko so v ponedeljek na Univerzi odprli vrata študentom
književnosti, jim je za pisanje eseja dodelil naslednji naslov:
*Koliko odstotkov živi človek, ko živi,
in koliko odstotkov umre, ko umre?*
In celi dve uri je bral in prebiral
Pesnitev konca Marine Cvetajeve.

Prevedel Aleš Mustar